

8. Sınıf PARAGRAF ÇÖZME TAKTİKLERİ

Tamamı için
bu esere
ulaşabilirsiniz.



Mesut
BAYAR

Duygu
AKKAYA SALMAN

 bizturkceogretmeniyiz

 duyguluturkce





PARAGRAF SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

PARAGRAF SORULARINI ÇÖZERKEN NELERE DİKKAT ETMELİYİM?

- ▶ Paragraf yapı ve anlamca birbirine bağlı cümlelerden oluşur ve bir düşüncüyü, olayı, duyguyu... ifade eder. Paragraf, bir düzyazıda satır başlarıyla ayrılır. Her paragrafın bir konusu vardır. Bu yüzden bir yazıda konunun farklı yönleri için farklı paragraflar kullanılır.
- ▶ Sınav sorularında “paragraf” yerine “parça” sözcüğü kullanılır. Çünkü paragraflar konu ve ana düşünce yönünden birbirinden ayrıdır. Başka bir deyişle sınavlarda karşılaşılan paragraflar birbirinin devamı niteliğinde değildir.
- ▶ Paragraf soruları Türkçe testlerinin vazgeçilmezidir ve sayısal olarak önemli bir oranı vardır. LGS Türkçe sorularının %40 - 45'inin (8 - 9 soru) paragraf bilgisiyle ilgili olduğu düşünülürse bu tür soruları çözebilecek bilgi ve birikime sahip olmanın önemi ortaya çıkmaktadır.
- ▶ Paragrafı oluşturan unsurlar sözcükler, sözcük grupları ve cümlelerdir. Bu yüzden sözcük, sözcük grupları ve cümle düzeyinde anlam konularının tam olarak bilinmesi önem taşımaktadır. Yani anlam soruları bir bütün olarak önemsenmelidir.
- ▶ Okuma alışkanlığını küçük yaşlarda edinmiş öğrencilerin, bu alışkanlığı olmayanlara göre paragraf sorularında çok önde olacağı kesindir. Burada şunu da belirtmek gerekir ki deneme, eleştiri, söyleşi vb. düşünce yazıları okuyanlar, paragraf soruları çözmede başarı göstereceklerdir.
- ▶ Soru kitapçığını eline alan bir öğrenci, Türkçe testinde uzun bir paragraf gördüğünde teste karşı olumsuz bir yaklaşım sergileyebilir. Ancak unutulmamalıdır ki uzun paragraflarla ilgili soruları çözmek genellikle daha kolaydır.
- ▶ Paragraf soruları genellikle bilgi gerektirmeyen (dil ve anlatım özellikleri vb. hariç), anlama ve yorumlama becerisine dayanan sorulardır.
- ▶ Paragraf, soruyu çözmek için değil de anlamak için okunursa cevaba daha kolay ulaşılabilecektir.
- ▶ Paragraf sorularında kullanılan kavramların ve paragrafla doğru- dan ya da dolaylı ilgisi olan konuların bilindiğinden emin olunmalıdır.
- ▶ Paragraf sorularını hızlı ve anlayarak okumak önemlidir ancak anlayarak okumak hızlı okumaktan çok daha önemlidir. Çünkü anlaşılma- mış paragrafla ilgili bir soruyu çözmek olanaksızdır.
- ▶ Soru kökünde altı çizili ifadelere dikkat edilmelidir: asıl, en uygun, hangisinden önce, baştan ikinci, ulaşamaz, değinilmemiştir, çıkarılamaz, değildir, başvurulmamıştır vb...
- ▶ Önce soru kökünün okunması önemlidir. Çünkü ancak bu sayede paragraf belli bir amaca göre okunabilir. Soru kökünden sonra paragraf ve daha sonra seçenekler okunur. Ancak paragrafta değinilenlerle ilgili bir soruda, soru kökünden sonra seçeneklere göz atmak yararlı olacaktır.
- ▶ Paragrafı, cümlelerin tamamının altını çizerek okumak doğru değildir. Ancak soruda istenilenlere yönelik anahtar sözcüklerin ya da cümlelerin altı okuma sırasında ya da paragraf okunduktan sonra çizilebilir.
- ▶ LGS'de her soru için ayrılan süre 1,5 dakikadır. Sınav sırasında süreyi verimli kullanabilmeyi öğrenmek için sınav öncesinde de soruları süre tutarak çözmek tercih edilmelidir.
- ▶ Düzenli antrenman yapan sporcunun, antrenmanları önemsemeyen sporcudan başarılı olacağı bir gerçektir. Bu yüzden her gün nitelikli paragraf soruları çözenler de çözmeyenlerden başarılı olacaktır.
- ▶ Çıkmış sorular ile MEB tarafından yayımlanan testler mutlaka çözülmelidir. Karşılaşılabilecek soru tiplerine alışık olmak önemlidir.
- ▶ Kendine güvenmek olumlu bir özelliktir ancak aşırı öz güven iyi değildir. Öğrenciyi hata yaptırabilir. Bu yüzden doğru seçeneğe ilk bakışta ulaşıldığı düşünülse de seçeneklerin tamamı dikkatle okunmalıdır.
- ▶ İki seçenek arasında kalınan sorularda zaman kaybetmemek için soruya bir işaret konmalı ve test bitiminde bu soruya dönülmelidir.
- ▶ Sorunun cevabıyla ilgili en ufak bir düşünceye sahip olunamamışsa o sorunun boş bırakılması gerekir. Başarı şansa bırakılamaz.
- ▶ Zor soru yoktur, anlaşılma- mış metin vardır.

KONU - BAŞLIK - ANAHTAR KELİME SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Bir paragrafta üzerinde durulan, hakkında söz söylenen düşünceye, anlatılan olay veya duruma "konu" denir. Akla gelen her şey, bir yazının konusu olabilir: bilim, sanat, teknoloji, kültür, duygular, düşünceler, toplum hayatı, günlük yaşam... Konuya ulaşmak için paragraf okunduktan sonra, "Bu paragrafta anlatılan ne?", "Yazar neyi anlatıyor?" vb. sorular sorulmalıdır.
- ▶ Bir metne verilen isme "başlık" denir. Başlık bir yazıda ne anlatıldığını çağrıştıracak ya da yazının yazılma gerekçesini sezdirecek özellik gösterir. Bu nedenle başlık, konuyu tanıtacak nitelikte bir sözcük veya sözcük grubuyla özetleyen sözdür. Başlık olarak seçilen sözcük veya sözcük grubu paragrafın tamamını kapsamalı, konuyla uyumlu ve ilgi çekici olmalıdır. Başlığa bakıldığında paragrafta ne anlatıldığının az çok tahmin edilebilmesi gerekir. Başlıkla ilgili sorular "Bu metne getirilebilecek en uygun başlık aşağıdakilerden hangisidir?" ya da "Bu metnin başlığı aşağıdakilerden hangisi olabilir?" şeklinde gelmektedir.
- ▶ Paragraftaki konuyu çağrıştıran ya da yansıtan sözcüklere ve sözcük gruplarına "anahtar sözcük" adı verilir. Bu sözcükler, konunun var olma sebebidir. Nasıl ki konu bir paragrafın temeliyse anahtar sözcükler de konunun temelidir. Çünkü yazar duygularını, düşüncelerini ya da bir olayı bu kavramlar etrafında geliştirir.

Neler Yapmalıyım?



- ★ Konuyu belirlerken hangi düşünce ya da olay üzerinde durulduğuna dikkat etmeliyim.
- ★ Başlığı bulurken paragrafın konusunu belirlemeliyim.
- ★ Paragrafın anahtar sözcüğünü ya da sözcüklerini belirlemeden önce paragrafın konusunu bulmalıyım.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Konuyu belirlerken yorum yapmamalıyım.
- ★ Metnin tamamını okumadan paragrafın başlığını bulmaya çalışmamalıyım.
- ★ Paragrafta en sık kullanılan sözcükleri anahtar sözcük olarak kabul etmemeliyim.



ÖRNEK SORU

İnsanı soluk alıp verdiği, yaşamını sürdürdüğü ortamdan ayrı tutamayız. Bu yüzden insanın öyküsünü yazmakta en etkin unsurlardan biri kuşkusuz yaşadığı yerdir. İnsan yaşadığı toprakla, içinde yetiştiği kültürle, kullandığı dille her zaman iç içedir. Dolayısıyla bir insanın hayat hikâyesini yazarken onu bu durumlarla, özellikle de yaşadığı yerden ayrı düşünmek doğru değildir.

Bu metnin konusu aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yaşam şartlarının her geçen gün değişmesi
- B) Soluk alıp vermenin sağlık açısından önemi
- C) İnsanın, yaşadığı çevrenin kültürüne yön vermesi
- D) Yaşanılan yerin insanın yaşam hikâyesine etkisi

ÇÖZÜM

Metinde insanın yaşamını sürdürdüğü ortamdan ayrı tutulmayacağı ifade edilmiş ve bir insanın hayat hikâyesi oluşturulurken onun, içinde bulunduğu ortamdan ayrı düşünülmeceği dile getirilmiştir.

Cevap: D



ANA DÜŞÜNCE - YARDIMCI DÜŞÜNCE - ŞİİRDE ANA DUYGU SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Her yazının olduğu gibi, o yazıyı oluşturan paragrafların da ana düşüncesi vardır. Bu düşünce, yazarın paragrafta okuyucuya vermek istediği temel düşüncedir. Ana düşünce, bir parçanın yazılış amacıdır ve yargı niteliği taşır. Söz gelişi “erdemın gücü” sözü yargı bildirmedigin-den bir parçanın ana düşüncesi olamaz. Ancak “Erdem, iyiyi elde etme gücüdür.” cümlesi ana düşünce olabilir. Bir parçada birden çok düşünce bulunabilir ancak asıl anlatılmak istenen, bunlardan en genel olanıdır. En kapsamlı yargının dışında kalanlar, bu yargıyı destekleyen yardımcı düşüncelerdir. Paragrafa sorulan “Yazarın vermek istediği mesaj nedir, yazar neyi anlatmak istiyor, yazar hangi düşünceyi savunuyor?” sorularının cevabı ana düşünceyi verir.
- ▶ Şiir duygusal bir türdür. Bu nedenle dizeler, bir duyguyu işaret eder. Şiirde üzerinde durulan konuya yüklenen duyguya “ana duygu” denir. Söz gelişi sevdiklerinden ayrı düştüğünü dile getiren bir şair “özlem” duygusunu hissettirmeye çalışır.
- ▶ Ana düşüncenin dışında paragraftan çıkarılacak diğer düşüncelere “yardımcı düşünce” denir. Bunlar, ana düşünceyi tamamlayan, destekleyen yargılardır. Yani yardımcı düşünceler, ana düşünceyle çelişmez. Paragrafın tek ana düşüncesi vardır ancak yardımcı düşünceler birden çoktur. “...ulaşamaz? / ...varılamaz? ... çıkarılamaz?” ifadeleriyle biten sorular yardımcı düşünceyle ilgilidir.

Neler Yapmalıyım?

- ★ Ana düşünce sorularında paragrafı okuyup tek cümlede özetlemeye çalışmalıyım.
- ★ Ana duygunun sorulduğu sorulardaki şiirlerde birden çok duyguyla ilgili ayrıntı olabileceğini bilmeliyim.
- ★ Yardımcı düşüncelerle ilgili soruların neredeyse tamamında paragraftan çıkarılamayacak yargı sorulduğu için bu tip soruların çözümünde dikkatli olmalıyım.



Neler Yapmamalıyım?

- ★ Ana düşünceye ulaşmada ipucu görevi yapan açıklayıcı ve özetleyici ifadeleri gözden kaçırmamalıyım.
- ★ Şiirin bütününe hâkim olan duygunun ana duygu olduğunu unutmamalıyım.
- ★ Yardımcı düşünce sorularında verilen metnin dışına çıkmamalıyım.



ÖRNEK SORU

İnsan, “Ben seni yenerim, sana haddini bildiririm.” mantığından uzak durup “Seninle anlaşabiliriz.” düşüncesine uygun davranışlar sergilemelidir. Bu tavır, kavgaya niyetli kişileri bile yumuşatır.

Aşağıdakilerden hangisi bu metnin ana fikrine en yakındır?

- A) Bir adam, kralı evine davet etmiş. Fakat misafirine o kadar laubali davranmış, o kadar lezzetsiz yemekler ikram etmiş ki kralın canı sıkılmış. Evden çıkarken adama “Teşekkür ederim ama bu kadar sıkı dost olduğumuzu bilmiyordum!” demiş.
- B) Üç dili ana dili gibi konuşan Barış Manço, pek çok dile de gazetelerini okuyabilecek kadar hâkimdi. Onun sürekli kullandığı bir cümle vardı: “İnsanın hayatta öğrenmesi gereken tek dil, tatlı dildir.”
- C) Bazı insanlar en sevdiği tarafının ne olduğu sorulduğunda, kendisi hakkında olumlu bir düşünceye sahip olmadığı için donup kalır. Hâlbuki insan, olumsuz yönlerini bildiği kadar olumlu yönlerini de bilmelidir.
- D) Başkalarındaki kusurları görmekle, kendi kusurlarınızın da farkına varmış olursunuz. Bunları görmek, kendinizi düzeltmeniz konusunda yol gösterici olacaktır.

ÇÖZÜM

Yazar metinde “seninle anlaşabiliriz” ifadesini ön plana çıkarmış; barışın, anlaşmanın ve diyalogun önemini vurgulamak istemiştir. B seçeneğindeki metinde de tatlı dil ön plana çıkarılmıştır. Bu iki ifade aynı düşünceyi desteklemektedir.

Cevap: B

HİKÂYENİN UNSURLARI - HİKÂYEDE ANLATICI - 5N 1K SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Hikâye veya öykü, gerçek ya da gerçeğe yakın bir olayı aktaran kısa, düzyazı şeklindeki metinlerdir. Hikâyede ve hikâye gibi tüm olay yazılarında dört unsur vardır:
 - * **Olay, durum:** Yaşanan olay veya gerçekleşen durumdur.
 - * **Kişi, varlık:** Olayın, durumun içinde olan veya kurguda yeri olan kişiler veya varlıklardır.
 - * **Zaman:** Olayın yaşandığı, durumun gerçekleştiği andır.
 - * **Yer (Mekân):** Olayın yaşandığı, durumun gerçekleştiği alanlardır.
- ▶ Hikâye, roman gibi olay yazılarındaki olayları, kişileri, yer ve zaman unsurlarını okuyucuya anlatan kişiye “anlatıcı” denir. Metinlerdeki anlatım iki ayrı kişi ağzından yapılır:
 - * **Birinci Kişi Anlatımı:** Bu tür anlatımda anlatıcı, olayın içinde olan, olayı yaşayan kişidir.
 - * **Üçüncü Kişi Anlatımı:** Bu anlatımda anlatıcı olayı dışarıdan gözlemleyen, olayın içinde olmayan kişidir.
- ▶ 5N 1K yöntemi ile bir olay veya bir kavramla ilgili anahtar bilgilere ulaşılır. Bu bilgilere ulaşmak için “kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin?” soruları kullanılır.

Neler Yapmalıyım?



- ✦ Öykü, roman, masal, fabl gibi türlerin olay yazısı olduğunu bilmeliyim.
- ✦ Anlatımda gözlemci, kahraman, hâkim (ilahî) bakış açılarının olduğunu bilmeliyim.
- ✦ 5N 1K sorularının “kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl, niçin?” olduğunu aklımda tutmalıyım.

Neler Yapmamalıyım?

- ✦ Metindeki olayı belirlemeden metnin hikâye haritasını çikarmamalıyım.
- ✦ Birinci kişi anlatımıyla yazılmış metinlerdeki cümlelerin yüklemine 1. tekil veya 1. çoğul kişi (ben, biz) ekiyle çiklendiğini unutmamalıyım.



ÖRNEK SORU

Babaannem bağ makasıyla bahçeye geldi. Birkaç iri dalı kesti. Ağacın dibine yığdı. Sonra mutfaktan pekmez kavanozunu getirdi. Budanmış nar dallarına, yapraklarına usul usul damlattı, döktü hepsini. Kuşağından kese kâğıdı çıkardı. Ucundan yırttı. Narın bedeninden aşağı döktü. Böylece nar ağacının bakımı tamamlanmış oldu.

Bu metinde aşağıdaki hikâye unsurlarından hangisi belirsizdir?

- | | |
|----------|---------|
| A) Zaman | B) Kişi |
| C) Olay | D) Yer |

ÇÖZÜM

Kişi babaanne, yazar; yer bahçe; olay, nar ağacının bakımıdır. Metinde zamanla ilgili bir ayrıntı söz konusu değildir.

Cevap: A



DUYULAR - DUYGULAR - KARAKTER SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Paragrafta yazar; görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma duyularına yer verebilir. Yazar duyular yardımıyla yazısını zenginleştirir ve bazı düşünceleri somutlaştırır. Duyularla ilgili sorularda “Bu parçada aşağıdaki duyulardan hangisinden yararlanılmıştır?” ya da “yararlanılmıştır?” şeklinde sorular yöneltilir. Bu tür sorularda paragrafın her kelimesini dikkatlice okumamız ve kelimelerin hangi duyumuzla ilgili olduğunu belirlememiz gerekir.
- ▶ Paragrafta yazar; iç dünyasına ait merak, kıskançlık, hasret, endişe, küçümseme, sitem vb. duygulara yer verebilir.
- ▶ Kişinin kendine özgü yapısına, onu diğerlerinden ayıran davranış biçimine karakter denir. Yazar hüznü, kibirli, merhametli, karamsar, içine kapanık, üşengeç vb. karakter özelliklerini yazılarında kullanabilir.

Neler Yapmalıyım?



- ★ Kişilerin karakterleriyle ilgili sorularda metni iyi okuyup metinde söz konusu kişinin hangi özelliğinin ön plana çıkarıldığını bulmalıyım.
- ★ Paragrafta birden fazla duyguya yer verilebileceğini bilmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Bir duyunun başka bir duyunun özellikleriyle anlatılabileceğini unutmamalıyım. Duyularla ilgili sorularda metnin tamamını okumadan sorulara cevap vermemeliyim.
- ★ Karakterin bir kişinin ön plana çıkan, onu diğer insanlardan ayıran özelliği olduğunu aklımdan çıkarmamalıyım.



ÖRNEK SORU

Anne sevgisini anlatmaya tarifler yetmez. Çile çeken, eziyetler gören yavrusu için bunlara katlanan hep annelerdir. Anneler değil midir onunla gülen onunla ağlayan, hastalandığında onunla sabahlayan, ona arkadaşlık eden, her zaman merhametli? Önemli olan sadece Anneler Günü’nde ya da bayramlarda hatırlamak değildir annelerimizi. Asıl önemli olan onları çok sevdiğimizi her fırsatta göstermektir.

Bu metinde annelerin hangi karakter özelliği dile getirilmemiştir?

- A) Sevecen B) Şefkatli C) Yoldaş D) Fedakâr

ÇÖZÜM

“Çile çeken, eziyet gören yavrusu için bunlara katlanan annedir” ifadesinden fedakâr olduğu, “her zaman merhametli” ifadesinden şefkatli olduğu, “ona arkadaşlık eder” ifadesinden yoldaş olduğu anlaşılacaktır.

Cevap: A

SORU-CEVAP SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- Her parçanın bir konusu vardır. Parçada konuyla ilgili ayrıntılara değinilerek bir ana düşünceye ulaşılmaya çalışılır. “Bu parça, aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabıdır?” sorusu, parçanın hangi sorunun cevabı olduğunu bulmasını amaçlar. Ayrıca parçada sözü edilen ayrıntıların fark edilip edilmediğini ölçen “Bu parçada aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?” sorusuyla da karşılaşılabilir.
- “Bu parça aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabıdır?”, “Bu metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı yoktur?”, “Bu paragraf aşağıdaki sorulardan hangisine cevap vermez?”, “Bu sözler aşağıdaki sorulardan hangisine verilmiş bir cevaptır?” gibi soru kökleri soru-cevapla ilgilidir.

Neler Yapmalıyım?

- ★ Paragrafın hangi soruya karşılık olarak yazıldığını bulmaya çalışırken paragrafın ana fikrini mutlaka göz önünde bulundurmalıyım.
- ★ Paragrafların ilk cümlelerinin parçanın hangi soruya karşılık yazıldığına dair ipuçları vereceğini bilmeliyim.



Neler Yapmamalıyım?

- ★ Doğru cevabın parçadaki konuyu (içeriği) yansıtan soru cümlesi olduğunu unutmamalıyım.
- ★ Metne yönelik sorulara cevap verirken metne bağlı kalmalı, metnin dışına çıkmamalıyım.



ÖRNEK SORU

Ses, dalgalar hâlinde yayılır. Kaynağından çıkan ses, çevresindeki molekülleri titreştirir ve bu titreşim molekülden moleküle aktarılır. Yani sesin yayılabilmesi için ortamda molekül bulunması gerekir. Örneğin ses, havada ve suda yayılabilir çünkü bu ortamlar moleküllerden oluşur. Uzayda yok denecek kadar az madde vardır, dolayısıyla moleküller birbirinden çok uzaktır. Bu yüzden uzayda oluşan ses, moleküller arasında iletilmez ve yayılmaz.

Bu metin aşağıdaki sorulardan hangisine cevap olarak yazılmıştır?

- Uzay boşluğundaki moleküllerin sesi duyulur mu?
- Ses, uzayda neden yayılmaz?
- Ses uzay boşluğunda niçin sonsuza kadar kalmaz?
- Ses dalgaları moleküllerden mi oluşur?

ÇÖZÜM

Yazar özellikle de “Bu yüzden uzayda oluşan ses, moleküller arasında iletilmez ve yayılmaz.” cümlesiyle “Ses, uzayda neden yayılmaz?” sorusuna cevap vermiştir.

Cevap: B



METİN KARŞILAŞTIRMA SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Birden çok metnin ortak veya farklı yönlerini belirlemeye “metin karşılaştırma” denir. Metin karşılaştırma sorularında metinlerin “konu, düşünce veya dil ve anlatım özellikleri” yönünden karşılaştırılması beklenir.
- ▶ İki metin karşılaştırılırken dikkat edilecek en önemli iki kavram, içerik ve anlatımdır. Parçada anlatılanlar arasında benzerlikler olup olmadığına dikkat edilmelidir. Örneğin iki ağaç türünün karşılaştırıldığı bir metinde ağaçların yetiştirme koşulları, biçimleri, ne kadar uzun ömürlü oldukları, nerelerde kullanıldıkları gibi özellikler göz önüne alınmalıdır. İkinci olarak iki metin anlatım açısından karşılaştırılabilir. Burada metinlerde hangi anlatım tekniklerinin kullanıldığı, düşünceyi geliştirme yollarının hangisinin veya hangilerinin tercih edildiği, anlatımın kaçınıcı kişi ağzıyla yapıldığı gibi konulara odaklanılmalıdır.

Neler Yapmalıyım?



- ★ Metin karşılaştırma sorularının, okunanları anlama ve yorumlama becerisini ölçmenin yanında, bir tek bilgi yerine birden çok bilgiyi yoklama özelliğine sahip olduğunu bilmeliyim.
- ★ Metin karşılaştırma sorularını çözerken önce soru kalıbını okuyup metni hangi yönlerden karşılaştıracağımı anladıktan sonra metinleri okumalıyım.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Metinleri karşılaştırırken seçeneklere göz gezdirmeden metinleri okumamalıyım.
- ★ Farklı metinlerin örneklendirmeden, tanımlamadan, kişileştirmeden, benzetmeden, karşılaştırmadan yararlanılarak oluşturulabileceğini aklımdan çıkarmamalıyım.



ÖRNEK SORU

I. Metin

Dinamit ağacı, Güney Amerika’da yetişen ve boyu 60 metreye kadar uzayabilen bir ağaçtır. Bu ağaç, tohumlarını yaymak için diğer ağaçlardan farklı bir yol izler. Olgunlaşan meyvelerini orman tabanına düşürmek yerine patlatarak tohumları 45 metrelik bir alana yayar. “Maymun çıkmaz ağacı” olarak da adlandırılan bu ağaçtan, meyvelerini patlatırken sesler yükselir.

II. Metin

Bitkiler dünyasının en hızlı eylemini, “bunchberry” ağacının çiçekleri gerçekleştiriyor. Eylemin hızını anlatmak için saniyeyi çok daha küçük zaman birimlerine bölmek gerekiyor. Çiçek, saniyenin binde birinden daha kısa bir süre içinde açıyor. Hesaplamalar doğruysa bu çiçeklerin açtıkları sırada ortaya çıkan basınç, astronotların bir füzenin fırlatılışı sırasında hissettikleri basıncın sekiz yüz katı.

Aşağıdakilerden hangisi bu metinlerin ortak özelliklerinden biridir?

- A) Örneklere yer verilmesi B) Tanımlama yapılması C) Kişileştirmeden yararlanılması D) Karşılaştırmaya başvurulması

ÇÖZÜM

I. metinde geçen “Bu ağaç, tohumlarını yaymak için diğer ağaçlardan farklı bir yol izler.” cümlesinde, II. metinde geçen “Bitkiler dünyasının en hızlı eylemini, ‘bunchberry’ ağacının çiçekleri gerçekleştiriyor.” ve “Hesaplamalar doğruysa bu çiçeklerin açtıkları sırada ortaya çıkan basınç astronotların bir füzenin fırlatılışı sırasında hissettikleri basıncın sekiz yüz katı.” cümlesinde karşılaştırmaya başvurulmuştur.

Cevap: D

SÖZEL MANTIK SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

- ▶ Sözel mantık ve muhakeme sorularında amaç kişiler, yerler, cisimler, durumlar arasındaki ilişkiyi görebilme, hayalî ilişkileri çözümleyebilme, anlama ve bunlardan mantıksal sonuçlar çıkarmaktır.
- ▶ Sözel mantık ve muhakeme sorularının dil bilgisi, yazım ve noktalama, anlatım bozukluğu, metin türleri vb. gibi konularla bağlantısı yoktur. Soruların çözümünde kelime bilgisi, okuma deneyimi, akıl yürütme ve mantıksal çıkarımlarda bulunma söz konusudur.
- ▶ Sözel mantık soruları bol öncül içerdiği ve bu öncüller arasında ilişkiler kurmak gerektiği için soruları çözerken bu öncüllerin ve kurguların hepsi aynı anda hatırlanamayabilir. Bu yüzden bazı semboller kullanılarak hatırlatıcı notlar alınabilir.
- ▶ Tablolar, verilen bilgilerin görsel olarak ifade edilmesini sağlayan resimlerdir. Sözel mantık sorularında verilen bilgiler tabloya yerleştirilirse problemin çözümü daha kolay hâle gelecektir. Ayrıca olasılık ifade eden bilgilerin tablo üzerinde görülmesi de sorunun çözümüne ciddi katkı sağlayacaktır.

Neler Yapmalıyım?

- ★ Önce sorunun benden ne istediğini iyi anlamalıyım. Verilenler ve istenilenleri bir arada düşünmeliyim.
- ★ Öncüllerde verilen verileri tablo yaparak yazmalıyım.
- ★ Verilen bilgiler ne kadarsa tablo üzerinde o kadar işaretleme yapıp şıklara geçmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Sözel mantık sorularını tablo yapmadan çözmeliyim.
- ★ Sözel mantık sorularının büyük çoğunluğunda gündelik yaşamla ilgili kavramlar kullanıldığını unutmamalıyım.
- ★ Sözel mantık sorularını çözerken dikkatimi dağıtmamalıyım.

ÖRNEK SORU

Kerem, Leyla, Merve, Nihat ve Osman adlı kişiler, A ve B filmlerine gitmiştir. Bu kişilerin gittikleri filmlerle ilgili şunlar bilinmektedir:

- Her bir kişi sadece bir filme gitmiştir.
- Üç kişi A filmine gitmiştir.
- Merve ve Nihat aynı filme gitmiştir.
- Leyla ve Osman'ın gittiği filmler farklıdır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi kesinlikle B filmine gitmiştir?

- | | |
|----------|----------|
| A) Osman | B) Merve |
| C) Kerem | D) Leyla |

ÇÖZÜM

Verilen bilgiler dikkate alındığında A filmine 3 kişinin gittiği görülmektedir. Merve ve Nihat aynı filme gittiğine göre ve Leyla ile Osman'ın gittiği filmler farklı olduğuna göre şu çıkarım yapılabilir: A filmine mutlaka Merve ve Nihat gitmiştir, ayrıca Leyla ile Osman'dan biri de A filmine gitmiştir. Çünkü diğer filme gidenlerin sayısı 2'dir. Bu bilgiler ışığında B filmine de Leyla veya Osman'dan biri gitmiştir. B filmine giden diğer kişi de Kerem'dir.

Cevap: C



PARAGRAF SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

METİN TAMAMLAMA - METİN OLUŞTURMA VE SIRALAMA SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Bu soru tiplerinde bir paragraf oluşturabilecek cümleler, öğrenciye karışık olarak verilir ve öğrencinin bunlardan anlamlı bir paragraf oluşturması istenir. Bu tip sorularda cümlelerin anlamca ve yapıca birbirine bir zincirin halkaları gibi bağlanabilmesi gerekir. Burada dikkat edilecek noktalar şunlardır:

- ▶ Öncelikle cümlelerin hepsi okunarak bu cümlelerin ne anlattığı belirlenmeye çalışılmalıdır.
- ▶ Eğer bir düşünce işleniyorsa bu düşüncenin mantık sırası belirlenmelidir. (Mantık akışı)
- ▶ Eğer bir olay anlatılıyorsa olayın gerçekleşme sırası belirlenmelidir. (Zaman akışı)
- ▶ Eğer bir yer ya da manzara betimleniyorsa betimlemenin gerçekleşme sırası belirlenmelidir. (Genelden özele akışı)

Neler Yapmalıyım?



- ★ Öncelikle karışık numaralanmış cümleler arasında ilk cümleyi, yani giriş cümlesini bulmalıyım.
- ★ Daha sonra ilk cümleyle anlamca ve yapıca bağlı olan diğer cümleleri aramalıyım.
- ★ Bu sırada “ama, ancak, çünkü” gibi edat ve bağlaçların kullanımına dikkat etmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Cümleler arası bağlantıları sağlayan “bundan dolayı, bunun gibi, örneğin, aksi hâlde, onlar” gibi söz gruplarının ya da zamirlerin kullanıldığı yerlerde bu bağlantıları önemsemeden soru çözmemeliyim.



ÖRNEK SORU

- I. Çünkü bu tepelere değil yükü tırmanmak, yürüyerek çıkmak bile çok ağır bir spor gibi.
- II. Her birimizin taşınması gereken yük altı yedi kilo var.
- III. Oduncular, köküne zarar vermeyecek şekilde meşeleri kesiyor ve kızağa yüklüyorlar.
- IV. Onlar taşınacak ipleri, baltaları ve diğer malzemeleri hazırlamış; bizi bekliyorlar.
- V. Bu ağırlığın ne demek olduğunu dağa tırmandıkça daha iyi anlıyorum.
- VI. Dağdan odun indirecek odun ekibiyle buluşmak için sabah erkenden köyün meydana geldik.

Numaralanmış cümlelerle anlamlı bir metin oluşturulduğunda hangisi dışarıda kalır?

A) II

B) III

C) IV

D) V

ÇÖZÜM

Bu soruda “dağdan odun indirmek için yapılan bir yolculuk” anlatılmaktadır ve cümlelerin sıralaması hem olayın gelişimine hem de zaman detayına dikkat edilerek saptanmalıdır.

Bunlara göre numaralanmış cümlelerin anlamlı bir metin oluşturulmuş sıralaması VI-IV-II-V-I şeklinde olmalıdır.

Bu parça ile anlam ilişkisi olmayan “Oduncular, köküne zarar vermeyecek şekilde meşeleri kesiyor ve kızağa yüklüyorlar.” cümlesi dışarıda kalmalıdır. Çünkü bu cümlede “odun indirme” değil, “odun kesme” eylemi anlatılmaktadır.

Cevap: B

METNİN GİRİŞ - GELİŞME - SONUÇ BÖLÜMÜ SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Bu soru tiplerinde paragrafların, roman ve öykülerdeki gibi olaya dayalı bir içeriğe ya da öğretici metin türlerindeki gibi düşünsel bir içeriğe sahip olsa da mutlaka giriş, gelişme, sonuç bölümlerinden oluştuğu unutulmamalıdır. Dolayısıyla bu giriş, gelişme ve sonuç bölümleri hakkında bilgi sahibi olmak gerekir.

- ✦ **Giriş bölümü:** Paragrafın ilk cümlesi olduğu için kendinden önce bir şeyler söylendiğini hissettirecek “bundan dolayı, yine de, hâlbuki, kısacası, ama, oysa” gibi bağlayıcı unsurlar bu cümlede bulunmaz.
- ✦ **Gelişme bölümü:** Bu bölümdeki cümleler giriş bölümündeki akışı devam ettirmeli, içerik ve anlatım bakımından hem kendinden önceki hem de kendinden sonraki cümlelerle ilgili olmalıdır.
- ✦ **Sonuç bölümü:** Bu bölümde parçada işlenen düşünceler özetleneceği ve bir sonuca gidileceği için “sonuç olarak, kısacası, demek ki, yani, böylece” gibi sonuç yargısı niteliği taşıyan bağlayıcı sözlere yer verilebilir.

Neler Yapmalıyım?



- ✦ Öncelikle paragrafı dikkatlice okuyup bu paragrafın konusunu ve bakış açısını doğru tespit etmeliyim.
- ✦ Bir paragraftaki bütün cümlelerin anlamca ve yapıca bu konu ve bakış açısıyla sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu unutmamalıyım.

Neler Yapmamalıyım?

- ✦ Paragrafın giriş, gelişme ve sonuç bölümlerindeki cümlelerin akışını doğru yorumlamadan ve anahtar sözcüklerin tekrar edilmesine dikkat etmeden bu soruları çözemeliyim.



ÖRNEK SORU

Nasıl başladı, ne vakit başladı bilemiyorum ama ilk belirtiler dokuz yaşında iken ortaya çıktı. Misafirlerle bahçede oturuyorduk. Yaşlı bir adam saati sordu. Aksi gibi, kimsede saat yoktu. Eniştem içeri, saate bakmaya koştu. Ben o sırada: “Üçü yirmi geçiyor.” deyivermiştim. “----” Boğazdan geçen vapurlara bakıp zamanı bazen dakikası dakikasına kestirmek mümkündü. Görünürde vapur olmadığı anlaşılınca gözler fal taşı gibi açıldı ve hep bir ağızdan “----” dediler. “Bilmem.” dedim. “Dilimin ucuna geliverdi işte.” Rahmetli halam: “Tesadüf a canım!” dedi. “Attı tuttu işte. Olmaz mı böyle şeyler?” Öbürküler de: “Evet, tesadüf.” dediler. “----” diye de eklediler.

Bu metinde boş bırakılan yerlerden herhangi birine mantık akışına göre aşağıdakilerden hangisi getirilemez?

- A) Ama bu kadar olur yani!
- B) Aslında saati biliyordu.
- C) Saati tutturmama önce kimse şaşırmadı.
- D) Peki ama nasıl bildin?

ÇÖZÜM

Bu soruda metinde anlatıcı durumundaki kişinin saate bakmadan ve zamanı tam olarak bilmesi imkânsızken bazen zekâsını kullanarak bazen de tesadüf eseri olarak çeşitli durumlarda saati tam olarak tahmin etmesi konu edilmektedir. Dolayısıyla bu parçadaki 1. boşluğa, olayı yaşayanlarda bir şaşkınlık belirtisi olmadığı için “Saati tutturmama önce kimse şaşırmadı.” cümlesi getirilmelidir.

2. boşluğa “gözler fal taşı gibi açıldı ve hep bir ağızdan” gibi şaşkınlık sözleri söylendiği ve bu sözün sonrasında “‘Bilmem.’ dedim.” cevap yargısı geldiği için “Peki ama nasıl bildin?” soru cümlesi getirilmelidir.

3. boşluğa ise öncesinde “‘Evet, tesadüf.’ dediler.” yargısı bulunduğu için bu yargıyı onaylama anlamında “Ama bu kadar olur yani!” cümlesi getirilmelidir.

Cevap: B



METNİN AKIŞINI BOZAN, METNİ İKİYE BÖLEN SORULAR NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Bu tip sorularda şöyle bir mantık güdülmelidir: Size verilen paragrafta sadece bir konu işlenmektedir. Bu konudan farklı bir konunun ya da aynı konunun farklı bir yönünün işlendiği cümle ya da cümleler metnin bütünlüğüne uymamaktadır. Sizden istenen bu değişikliğin olduğu cümleyi yakalamanızdır.

✦ **Akışı bozan cümle soruları:** Bu sorularda paragrafın anlam bütünlüğüne uymayan, paragrafta işlenen düşüncelerin dışında kalan bir konu ya da düşünceye yer verilir. Düşüncenin akışını bozan sorularında her cümlenin kendisinden önceki cümleyle bağlantısı kontrol edilmelidir; ilgisiz olan cümle, akışı bozan cümledir.

✦ **Metni ikiye bölen sorular:** Bu sorularda aslında iki farklı paragraf bir soru metninde birleştirilmiştir. Dolayısıyla ilk paragrafta işlenen konu ve bakış açısıyla uymayan başka bir paragrafın başladığı ilk cümle metni ikiye bölen cümle olacaktır.

Neler Yapmalıyım?



- ✦ Önceki sorularda da geçerli olan kurallara uygun olarak, cümlelerin birbiriyle anlam ve yapı uyumu gözeterak paragrafı dikkatli şekilde okumalıyım.
- ✦ Bulduğum cevap cümlelerinin, kendinden önceki cümleler kadar kendinden sonraki cümlelerle de uyumunu kontrol etmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ✦ Paragraftaki bütün cümlelerin gelişme, sonuç bölümlerinde bulunmalarına göre aynı konuyu ve bakış açısını taşıyacağını unutmamalıyım.



ÖRNEK SORU

(I) Bilim insanları, Ürdün'deki Siyah Çöl'de, yaklaşık on dört bin beş yüz yıl önce pişirildiği düşünülen bir ekmeğe ait kırıntılar buldular. (II) Arkeologlar ve tarihçiler ilk ekmeklerin, tarımın başlamasıyla yapıldığını düşünüyorlardı ancak bu keşif, tarım yapılmadan önce de ekmeğin yapıldığını gösteren bir kanıt oldu. (III) Taştan yapılmış bir fırının içinde bulunan ekmeğin kırıntılarının, mayasız hamurdan yapılan pide benzeri bir ekmeğe ait olduğu düşünülüyor. (IV) Bu keşiften önce bilinen en eski ekmeğin dokuz bin yıl önce Türkiye'de, Çatalhöyük'te yapıldığı bulunmuştu. (V) Tarihte bilinen ilk kentlerden biri olan Çatalhöyük, günümüzden yaklaşık on iki bin yıl önce kurulan en büyük yerleşim alanlarından biridir. (VI) Çatalhöyük'te yerleşimci-ler, avcılığın yanı sıra hayvancılık ve tarımla uğraştılar; yerleşik hayatın etkisiyle kültürel gelişkinliğe ulaşan ilk topluluklardan biri oldular.

Bu metin iki paragrafa bölünmek istenirse ikinci paragraf hangi cümleyle başlar?

- A) II. B) III. C) IV. D) V.

ÇÖZÜM

Bu sorunun giriş cümlesinde Ürdün'deki Siyah Çöl'de, on dört bin beş yüz yıl önce pişirildiği düşünülen ekmeğin kırıntılarının bulunmasından söz edilmektedir. Metnin II ve III. cümlesinde bulunan bu ekmeğe ilgili bilgiler verilmeye devam edilmektedir. IV. cümlede bu keşiften önce bilinen en eski ekmeğin dokuz bin yıl önce Türkiye'de, Çatalhöyük'te yapıldığı söylenmektedir. V. cümleden itibaren ise tarihte bilinen ilk kentlerden biri olan Çatalhöyük yerleşkesinden söz edilmeye başlanmaktadır. Bu tarihî yerleşim merkezinin özellikleri, halkın yaşam biçimleri anlatılmaktadır.

Dolayısıyla farklı bir konunun anlatılmaya başlandığı V numaralı cümle, bu metni iki paragrafa bölen cümledir.

Cevap: D

METNE CÜMLE YERLEŞTİRME - CÜMLELERİN YERİNİ DEĞİŞTİRME SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Bu soru tiplerinde paragraflardaki her cümlelerin kendinden önceki cümlede söz edilenlerin bir devamı niteliğinde olacağı, aynı konu ve bakış açısını bir zincir halkası gibi taşıması gerektiği unutulmamalıdır. Sorularda bir paragrafı oluşturan cümleler yer değiştirilerek verilir ve bu değişikliğin oluşturacağı akış bozukluğunun bulunması ve düzeltilmesi istenir. Diğer bir soru tipi olarak paragrafın akışı içinde numaralanmış bir yere cümle eklemeniz istenir.

Her ikisi soru tipinde de cümleler arasındaki anlam ve yapı uyumu esastır.

Neler Yapmalıyım?



- ★ Soru kökünde verilen “numaralı yerlerin hangisinden önce, hangisinden sonra ya da numaralı yerlerden hangisine” sözlerine dikkat etmeliyim.
- ★ Ayrıca cümlelerin numaralandırılışında numaranın cümlelerin başında mı yoksa sonunda mı kullanıldığına dikkat etmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Bu sorularda çoğu öğrencinin, parçanın anlam akışındaki kopukluğu ve soru kökünde verilen cümlelerin nereye geleceğini doğru bulurken soru kökünde verilen uyarılara dikkat etmediği için yanlış yaptığını unutmamalıyım.



ÖRNEK SORU

(I) İstanbul'un üstünde ne tür tarihî yapıların olduğu az çok bilinir ama altında ne var pek bilinmez. (II) Yerin altındaki yapılardan biri olan sarnıçlar yüzyıllarca kentin su ihtiyacının önemli bir kısmını karşılamış. (III) Yağmurlardan süzülen veya kentin kilometrelerce ötesinden su kanallarıyla getirilen sular buralarda depolanmış. (IV) Sarayın, büyük kiliselerin, askerî kışlaların, soylulara ait konakların su ihtiyaçları buralardan karşılanmıştır.

Bu metinde numaralanmış cümlelerin hangisinden sonra “Böyle önemli yapıların su ihtiyacını karşılayan sarnıçların en meşhuru Yerebatan Sarnıcı'dır.” cümlesi getirilirse metindeki düşünce akışı bozulmaz?

- A) I. B) II. C) III. D) IV.

ÇÖZÜM

Bu soruda İstanbul'un yer altındaki yapılarından biri olan sarnıçlar hakkında bilgi verilmektedir. Sarnıçların yüzyıllarca kentin ve sarayın, büyük kiliselerin, askerî kışlaların, soylulara ait konakların su ihtiyaçlarını karşıladığı söylenmektedir. Sorudaki “Böyle önemli yapıların su ihtiyacını karşılayan...” sözü dikkate alınırsa ve bu yapıların IV numaralı cümlede söylendiği göz önünde bulundurulursa soru kökünde verilen cümlelerin IV numaralı cümleden sonra getirilmesi gerekir.

Cevap: D



GÖRSEL OKUMA, TABLO VE GRAFİK YORUMLAMA SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Görsel okuma; her türlü afiş, simge, işaret, levha, harita, kroki, fotoğraf, resim gibi bilgi verici materyallerden hareketle istenen bilgilerin elde edilmesinin istendiği soru tipleridir. Tıpkı paragraf sorularında yazılı hâlde verilen bilgilerin soru çözümünü etkilemesi gibi görsel materyallerdeki her ayrıntının da sorunun doğru çözümüne etki edeceği unutulmamalıdır. Verilen bilgiler de doğru ve dikkatli yorumlanarak bu sorular çözülmelidir. Görsel yorumlama sorularını cevaplarken çıkarım yapma, eleştirel düşünme, analiz etme, akıl yürütme egzersizlerinin yapılması gerekmektedir.

Neler Yapmalıyım?

Neler Yapmamalıyım?



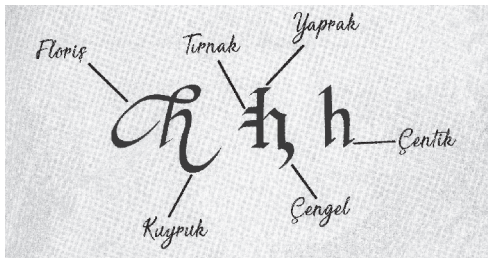
- Verilen görsel, dikkatle inceleyerek her ayrıntının üzerinde tek tek durmalıyım.
- Bazı sorularda bilgilerin daha anlaşılır hâle gelmesi için tablo çizme, işaretleme gibi çözümlere gitmeliyim.

- Görselde olmayan bir ayrıntıyı veya görselde yazmayan bir bilgiyi soru çözümüne dâhil etmemeliyim.
- Görsel hakkında yapılan değerlendirmelerde yorumlara öznellik katmamalıyım.



ÖRNEK SORU

Kaligrafi sanatı, yazıya ahenkli ve anlamlı şekiller verme sanatıdır ve içinde birçok tekniği barındırır. Sanatçılar eserlerinde bu teknikleri kullanarak kendi tasarımlarını oluşturabilir. Harfin yapısına ve kendi isteklerine göre çizgi tekniklerinin yönlerini değiştirebilir. Görselde kaligrafi sanatında kullanılan bazı çizgi teknikleri verilmiştir.



Buna göre aşağıdaki sözcüklerden hangisi “kuyruk, çengel, çentik, tırnak” teknikleri kullanılarak yazılmıştır?

- A) *Tæl* B) *Kum*
C) *Naz* D) *Lav*

ÇÖZÜM

“Naz” sözcüğü kuyruk, çengel, çentik, tırnak” teknikleri kullanılarak yazılmıştır. N harfinde kuyruk tekniği, a harfinde çentik tekniği, z harfinde çengel ve tırnak tekniği kullanılmıştır.

Cevap: C

ANLATIM TEKNİKLERİ SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Her paragrafta anlatım, içeriğe göre farklı bir amaca yönelik olarak gerçekleştirilebilir. Söz gelişi bir bilgiyi aktarmak, bir olayı hikâye etmek ya da bir manzarayı anlatmak farklı anlatım yöntemleri kullanmayı gerektirir. Öncelikle anlatımı gerçekleştirirken başvurulan “betimleme, öyküleme, açıklama, tartışma” gibi teknikler hakkında bilgi sahibi olmak gerekir.

Neler Yapmalıyım?



- Paragrafın ilk cümlesinden itibaren bu parçada kullanılan tekniğin kendini belli edeceğini unutmamalıyım.
- Öykülemede fiillerin, betimlemede sıfatların sıklıkla kullanılması, tartışmada iki farklı görüşün birbiriyle çarpıştırılması gibi ayrıntılara dikkat etmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- Anlatım tekniklerinin bir paragrafın yazılma amacına göre belirleneceğine dikkat etmeden örneğin bir gezi parçasında tartışma tekniğinin kullanılacağını düşünmemeliyim.
- Birden fazla tekniğe girebilecek paragraflarda cevaba aceleyle karar vermemeliyim.



ÖRNEK SORU

Betimleme (tasvir), varlıkların belirgin özelliklerini göz önünde canlandıracak şekilde söz veya yazıyla anlatmaktır.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerin hangisinde betimleme yoktur?

- Erken yatmalıydım ama uyuyamıyordum. Çünkü bugün elime geçen mektupdaydı aklım. Acaba Ahmet, benim yerimde olsa ne yapardı? Eminim kendini benim kadar yıpratmazdı.
- Minibüsle sabahleyin yola çıktık. Yeşilin bütün tonlarıyla bezenmiş ağaçların süslediği tepeleri aştık. Şırlı şırlı akan suları geçip bir yeryüzü cennetine vardık. Ağaçların kuşattığı mavi, büyük gölü seyre dalan yamaçta durduk.
- Bineceği at; yelesi ve kuyruğu siyah, sağ ön bacağında beyaz bir leke olan, kısa tüyleri güneşte parlayan heybetli bir İngiliz kısırağıydı ki yürüyüşünde bile bir asalet vardı. Dörtmala kalktığında bir yay gibi geriliyor, karnı yere değecek gibi oluyor, küçük kulakları arkaya yarıyordu.
- Uyandığım da kentnin neresinden geçtiğimi anlayamadım ama bir pazar yerindeydik. Cadde kenarındaki çiçekçinin önünde, sokağı sulayan bir kız vardı. Otobüs, durağa yanaştığında dükkânın içinden uzun boylu bir adam çıktı ve kıza kırmızı karanfillerden oluşan bir demet gösterdi.

ÇÖZÜM

B seçeneğinde “yeşilin bütün tonları; şırlı şırlı akan suları; mavi, büyük gölü”, C seçeneğinde “yelesi ve kuyruğu siyah, sağ ön bacağı, kısa tüyleri vb.” D seçeneğinde “uzun boylu bir adam, kırmızı karanfiller vb.” betimsel ifadelerdir.

Cevap A



DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Paragraflarda anlatım teknikleri kadar düşünceyi geliştirme yollarından da yararlanılabilir. Bu soruları çözmek için öncelikle tanımlama, örneklendirme, karşılaştırma, tanık gösterme, sayısal verilerden yararlanma, benzetme gibi düşünceyi geliştirme yollarını iyi bilmek gerekir.

Neler Yapmalıyım?



- ✦ Karşılaştırmada “daha, en” gibi sözcüklerin sıkça kullanıldığına, örneklendirmede “gibi, benzer, âdeta” gibi sözlere yer verildiğine dikkat etmeliyim.
- ✦ Birbiriyle karıştırılabilecek düşünceyi geliştirme yollarını soran soruları daha özenli şekilde çözmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ✦ Bir paragrafın bütününe okumadan sorunun cevabını vermemeliyim. Örneklendirme, benzetme gibi yöntemlerin birbiriyle karıştırıldığını unutmamalıyım.
- ✦ Her paragrafta hangi yöntemin kullanıldığına dair destekleyici bilgileri aramalıyım. Örneğin herhangi bir yerden alıntı yapmak, tanık gösterme değildir.



ÖRNEK SORU

Tarihî ve doğal güzelliklerden ibaret değildir İstanbul sokakları. Aynı zamanda iç içe geçmiş sesler bütünüdür. Bu seslerle şekillenir İstanbul'un ahengi. Bu seslerdir İstanbul'un benzersiz bir orkestraya dönüşmesi.

Bu parçaya,

Bu bütünüün parçaları Boğaz'da vapurların düdüklelerinden dalga seslerine kadar uzanır. Kimi zaman bir dükkânın önündeki kafeste şakıyan şirin kanaryanın, kimi zaman bir adamın balkonda çaldığı udun, kimi zaman da karşı komşusunu çağıran bir teyzenin sesidir.

metni eklendiğinde parçanın anlatımıyla ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Karşılaştırma yapılmıştır.
- B) Anlatılanlar benzetme yoluyla somutlaştırılmıştır.
- C) Anlatıma nesnel bir boyut kazandırılmıştır.
- D) Ortaya konan düşünce örneklenmiştir.

ÇÖZÜM

Soruda İstanbul sokaklarının sadece tarihî ve doğal güzelliklerden ibaret olmadığı, aynı zamanda iç içe geçmiş seslerin bütününden oluştuğu söylenmiştir. Sonra anlatılanlara “kimi zaman bir dükkânın önündeki kafeste şakıyan şirin kanaryanın, kimi zaman bir adamın balkonda çaldığı udun...” sesleri örnek verilmiştir.

Cevap: D

DİL VE ANLATIMLA İLGİLİ KAVRAM SORULARI NASIL ÇÖZÜLMELİ?

Dil ve anlatım özellikleri dendiğinde “açıklık, duruluk, yalınlık, doğallık, özgünlük, akıcılık, kalıcılık, sürükleyicilik” gibi kavramlar akla gelir. Bu kavramların her biri birbirinden farklıdır. Söz gelişi “üslup” dendiğinde bir duygunun, bir düşüncenin anlatım biçimi akla gelir. Sanatçının dili kullanma biçimi, anlatım şekli üslupla ilgilidir. Cümlelerin uzunluğu, kısalığı, sözcük seçimi vb. sanatçının üslubunu ortaya koyar. Bir metne yöneltilen “Nasıl anlatılmış?” sorusu, üslubun cevabıdır. Dil ve anlatım sorularının çözümünde bu tür bilgilere hâkim olmak gerekir.

Neler Yapmalıyım?



- ★ Dil ve anlatım kavramları paragrafın herhangi bir cümlesinden bulunabileceği için her cümleyi dikkatle okumalıyım.
- ★ Bazı kavramlarla ilgili ipuçlarına dikkat ederek örneğin “yalın ve sürükleyici bir anlatım” sözünün üslubu, “az sözle çok şey anlatmak” sözünün yoğunluk kavramını kolayca bulmayı sağlayacağını bilmeliyim.

Neler Yapmamalıyım?

- ★ Dil ve anlatım kavramları hakkında detaylı bilgi sahibi olmadan bu soruları çözemeliyim. Çünkü “akıcılık, açıklık, duruluk, yalınlık” gibi kavramlar birbirinden küçük farklarla ayrılmaktadır.



ÖRNEK SORU

Çok sıcak bir yaz günü idi. Vakit ikindiye yaklaştığı ve güneş biraz yana düştüğü hâlde, bozkırın sarı otlarında en ufak bir kıpırdanma bile yoktu. Her gün bu vakitlerde Koçhisar Gölü taraflarında esmeye başlayan ve göz alabildiğine uzayan ovayı yer yer toz bulutlarına gömen hırçın rüzgârdan henüz bir eser görünmüyordu. Kıvrırcık tüylerini, diken midir, ot mudur pek fark edilmeyen bozkır bitkilerinin üzerine sererek yan üstü uzanan tiftik keçileri uyku sersemi gözlerini yarı kapalı tutuyordu. Çapar kirpiklerinin arasından, ufkun şark tarafında hareketsizce bekleyen, avuç içi büyüklüğündeki birkaç beyaz bulutu umutsuzca seyrediyordu. Birbirinden iri ve alacalı iki çoban köpeği uzakça ve sürüye hâkim birer tepede mevki alarak yatmışlardı. Uyur görünmelerine rağmen ara sıra bir elektrik cereyanı geçmiş gibi kulakları sarsılıp dikiliyor, küçük gözleri bütün sürüyü kısa bir an içinde tarayarak tekrar kapanıyordu.

Bu metnin dil ve anlatımıyla ilgili aşağıda verilenlerin hangisi söylenemez?

- Söz sanatlarından yararlanılmıştır.
- Anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmıştır.
- Öğretici bir söyleyişle oluşturulmuştur.
- Akıcı ve sade bir dille yazılmıştır.

ÇÖZÜM

Metinde geçen “hırçın rüzgâr, bir elektrik cereyanı geçmiş gibi” sözlerinde söz sanatlarından yararlanılmış, gözlemler yorum yapılmadan yansıtıldığı için anlatım üçüncü kişi ağzından yapılmış, yabancı sözcüklere yer verilmediği için metin akıcı ve sade bir dille yazılmıştır. Metinde öğretici bir söyleyiş yoktur.

Cevap C